

новати. Тому наголошуємо: вихідним джерелом мережевої комунікативної свободи має бути недоторканність приватного життя, логічним наслідком якої є принцип незаподіяння шкоди.

Література

1. Алексеева О. С. Вербальні й невербальні конфліктогени в тексті п'єси О. Куманського «Тоталізатор». *Мова*. Одеса, 2018. № 30. С. 5–11.
2. Білоконенко Л. Українськомовний міжособистісний конфлікт: стилістика, моделі комунікації, запобігання: монографія. Кривий Ріг, 2019. 186 с.
3. Войцехівська Н. К. Конфліктний дискурс: структурно-семантичний і комунікативно-прагматичний аспекти: монографія. Київ: ВД Д. Бурого, 2018. 404 с.
4. Дяченко Н. Конфлікти: комунікативно-прагматичний аспект. *Філологічний часопис*. 2019. Вип. 1, № 13. С. 21–31.
5. Краснобаєва-Чорна Ж. До питання про конфліктну комунікацію: специфіка активної вербальної агресії у фразеології. *Slavia Orientalis*. 2021. Вип. LXX, № 2. С. 443–458.
6. Малєєва Н. С. Онлайн-посередництво: особливості комунікативної технології врегулювання соціальних конфліктів у соціальних інтернет-мережах. *Зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. VI: Психологія обдарованості*. Вип. 16. Київ-Житомир, 2019. С. 161–169.
7. Kekalo Yu. V. The gender component in communication education in Ukraine: conflict communication problems. *International Conference «History, Theory and Methodology of Teaching»*. 2020. Vol. 75. URL: <https://is.gd/XMjyne>
8. Skype. Месенджер. URL: <http://www.skype.com/uk/>
9. Telegram. Месенджер. URL: <https://telegram.org>
10. Viber. Месенджер. URL: <https://www.viber.com/ua/>
11. WeChat. Месенджер URL: <https://www.wechat.com>
12. WhatsApp. Месенджер. URL: <https://www.whatsapp.com>

Лідія Барановська
(м. Вінниця)

ВІДМІННІСТЬ ГРАМАТИЧНОГО РОДУ ІМЕННИКІВ У ВИВЧЕННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Протягом останніх десятиліть зростає зацікавленість до вивчення польської мови. Підвищеному інтересу сприяє спорідненість мов та близькість світоглядів і культури. Українці відносно швидко досягають комунікативних навичок, але близька генетична і типологічна спорідненість мови несе додаткові небезпеки, які зазвичай ігноруються вчителями й не помічаються учнями. Однією з них є відмінність граматичного роду іменників у польській та українській мовах.

Дослідженням граматичного роду присвячені роботи польських науковців С. Дубіша [6], Б. Креї [9], Т. Рокіцької [10], В. Стефаньчика [11], З. Зарон [12], та українських дослідників І. Вихованця [2], Т. Нестеренко [3], О. Царука [4].

Мета статті полягає у визначенні кількості, тематичній класифікації та аналізі граматичного роду лексем зі спільною семантикою у польській та українській мовах. У статті будуть досліджені іменники у формі однини, які були виявлені у польських словниках, близькі до українських відповідників фонетично, але належать до різних граматичних родів.

Це питання актуальне, тому що під час вивчення польської мови часто зустрічаються помилки, що викликані схожістю звучання і близькістю значення. Виникають вони внаслідок інтерференції – копіювання форми з рідної мови та використання її в іноземній мові. Під впливом української мови з'являється помилкове вживання роду іменників (*grupa, szans, problema, centr*).

У польських словниках-джерелах [5] виявлено наступні лексеми: *aerobik* – г. м. / *аеробіка* – ж. р., *afisz* – г. м. / *афіша* – ж. р., *akwarium* – г. н. / *акваріум* – ч. р., *aloes* – г. м. / *алое* – с. р., *aluminium* – г. н. / *алюміній* – ч. р., *ambulatorium* – г. н. / *амбулаторія* – ж. р., *analiza* – г. ж. / *аналіз* – ч. р., *anegdota* – г. ж. / *анекдот* – ч. р., *anilana* – г. ж. / *анілін* – ч. р., *antidotum* – г. н. / *антидот* – ч. р., *arogeum* – г. н. / *аногей* – ч. р., *apoteoza* – г. ж. / *апофеоз* – ч. р., *archiwum* – г. н. / *архів* – ч. р., *aspiryna* – г. ж. / *аспірин* – ч. р., *asteroidea* – г. ж. / *астероїд* – ч. р., *atak* – г. м. / *атака* – ж. р., *audytorium* – г. н. / *аудиторія* – ж. р., *aukcja* – г. ж. / *аукціон* – ч. р., *aureola* – г. ж. / *ореол* – ч. р., *awangarda* – г. ж. / *авангард* – ч. р., *awitaminoza* – г. ж. / *авітаміноз* – ч. р., *bariera* – г. ж. / *бар'єр* – ч. р., *barok* – г. м. / *бароко* – с. р., *benzyna* – г. ж. / *бензин* – ч. р., *białko* – г. н. / *білок* – ч. р., *burleska* – г. ж. / *бурлеск* – ч. р., *centrum* – г. н. / *центр* – ч. р., *cień* – г. м. / *тінь* – ж. р., *ciśnienie* – г. н. / *тиск* – ч. р., *cykorja* – г. ж. / *цикорій* – ч. р., *czółno* – г. н. / *човен* – ч. р., *dekolt* – г. м. / *декольте* – с. р., *detal* – г. м. / *деталь* – ж. р., *diadem* – г. м. / *діадема* – ж. р., *diagnoza* – г. ж. / *діагноз* – ч. р., *diagram* – г. м. / *діаграма* – ж. р., *dioda* – г. ж. / *діод* – ч. р., *dializa* – г. ж. / *діаліз* – ч. р., *diateza* – г. ж. / *діатез* – ч. р., *dramat* – г. м. / *драма* – ж. р., *drewno* – г. н. / *деревина* – ж. р., *dyktando* – г. н. / *диктант* – ч. р., *dylemat* – г. м. / *дилема* – ж. р., *dysputa* – г. ж. / *диспут* – ч. р., *dystans* – г. м. / *дистанція* – ж. р., *dziecko* – г. н. / *дитина* – ж. р., *ekwipunek* – г. м. / *екіпірування* – с. р., *elektroda* – г. ж. / *електрод* – ч. р., *elektroliza* – г. ж. / *електроліз* – ч. р., *elipsa* – г. ж. / *еліпс* – ч. р., *etiuda* –

г. ż. / етюд – ч. р., *etykieta* – г. ż. / етикет – ч. р., *farsa* – г. ż. / фарс – ч. р., *fasada* – г. ż. / фасад – ч. р., *filet* – г. м. / філе – с. р., *fiolatek* – г. м. / фіалка – ж. р., *fistaszek* – г. м. / фісташика – ж. р., *flota* – г. ż. / флот – ч. р., *fontanna* – г. ż. / фонтан – ч. р., *fortepian* – г. м. / фортепіано – с. р., *fotosynteza* – г. ż. / фотосинтез – ч. р., *fresk* – г. м. / фреска – ж. р., *furopa* – г. ż. / фуруп – ч. р., *gabardyna* – г. ż. / габардин – ч. р., *geneza* – г. ż. / генезис – ч. р., *gliceryna* – г. ż. / глицерин – ч. р., *goryl* – г. м. / горила – ж. р., *gotyk* – г. м. / готика – ж. р., *goździk* – г. м. / гвоздика – ж. р., *groteska* – г. ż. / гротеск – ч. р., *grymas* – г. м. / гримаса – ж. р., *grupa* – г. ż. / груп – ч. р., *hamulec* – г. м. / гальмо – с. р., *hybryda* – г. ż. / гібрид – ч. р., *idiom* – г. м. / ідіома – ж. р., *imperium* – г. п. / імперія – ж. р., *insulina* – г. ż. / інсулін – ч. р., *jodyna* – г. ż. / йодид – ч. р., *kabaret* – г. м. / кабарет – с. р., *kadryl* – г. м. / кадрили – ж. р., *kanister* – г. м. / каністра – ж. р., *kazeina* – г. ż. / казеїн – ч. р., *klasa* – г. ż. / клас – ч. р., *klomb* – г. м. / клумба – ж. р., *kodeina* – г. ż. / кодеїн – ч. р., *kokaína* – г. ż. / кокаїн – ч. р., *kofeina* – г. ż. / кофеїн – ч. р., *kolegium* – г. п. / колегія – ж. р., *konserwatorium* – г. п. / консерваторія – ж. р., *kontralt* – г. м. / контральто – с. р., *kontrola* – г. ż. / контроль – ч. р., *koperta* – г. ż. / конверт – ч. р., *kotlet* – г. м. / котлета – ж. р., *krawat* – г. м. / краватка – ж. р., *krematorium* – г. п. / крематорій – ч. р., *kryterium* – г. п. / критерій – ч. р., *kwantum* – г. п. / квант – ч. р., *laboratorium* – г. п. / лабораторія – ж. р., *lazur* – г. м. / лазур – ж. р., *lektorium* – г. п. / лекторій – ч. р., *lemoniada* – г. ż. / лимонад – ч. р., *liceum* – г. п. / ліцей – ч. р., *limuzyna* – г. ż. / лімузин – ч. р., *linoleum* – г. п. / лінолеум – ч. р., *makieta* – г. ż. / макет – ч. р., *margaryna* – г. ż. / маргарин – ч. р., *marmolada* – г. ż. / мармелад – ч. р., *marszruta* – г. ż. / маршрут – ч. р., *maskarada* – г. ż. / маскарад – ч. р., *mauzoleum* – г. п. / мавзолей – ч. р., *medal* – г. м. / медаль – ж. р., *memorandum* – г. п. / меморандум – ч. р., *metoda* – г. ż. / метод – ч. р., *model* – г. м. / модель – ж. р., *monopol* – г. м. / монополія – ж. р., *morfina* – г. ż. / морфін – ч. р., *muzeum* – г. п. / музей – ч. р., *mól* – г. м. / міль – ж. р., *nawuk* – г. м. / звичка – ж. р., *negliż* – г. м. / неглиже – с. р., *oaza* – г. ż. / оазис – ч. р., *obserwatorium* – г. п. / обсерваторія – ж. р., *olej* – г. м. / олія – ж. р., *olów* – г. м. / олово – с. р., *orkiestra* – г. ż. / оркестр – ч. р., *panaceum* – г. п. / панацея – ж. р., *pastel* – г. м. / пастель – ж. р., *penicylina* – г. ż. / пеніцилін – ч. р., *piec* – г. м. / піч – ж. р., *planetarium* – г. п. / планетарій – ч. р., *plastelina* – г. ż. / пластилін – ч. р., *polisa* – г. ż. / поліс – ч. р., *problem* – г. м. / проблема – ж. р., *program* – г. м. / програма – ж. р., *prognoza* – г. ż. / прогноз – ч. р., *pryzmat* – г. м. / призма –

ж. р., *ranga* – г. ж. / ранг – ч. р., *ratusz* – г. м. / ратуша – ж. р., *referendum* – г. п. / референдум – ч. р., *renkloda* – г. ж. / ренклюд – ч. р., *restauracja* – г. ж. / ресторан – ч. р., *rewia* – г. ж. / ревью – с. р., *ryt* – г. м. / рима – ж. р., *ryzyko* – г. п. / ризик – ч. р., *sacharyna* – г. ж. / сахарин – ч. р., *salata* – г. ж. / салат – ч. р., *samoobsługa* – г. ж. / самообслуговування – с. р., *samorząd* – г. м. / самоврядування – с. р., *sanatorium* – г. п. / санаторій – ч. р., *schemat* – г. м. / схема – ж. р., *seminarium* – г. п. / семінар – ч. р., *skleroza* – г. ж. / склероз – ч. р., *sonda* – г. ж. / зонд – ч. р., *spektrum* – г. п. / спектр – ч. р., *stadium* – г. п. / стадія – ж. р., *studio* – г. п. / студія – ж. р., *stypendium* – г. п. / стипендія – ж. р., *synteza* – г. ж. / синтез – ч. р., *system* – г. м. / система – ж. р., *szampan* – г. м. / шампанське – с. р., *szansa* – г. ж. / шанс – ч. р., *sznurowadło* – г. п. / шнурок – ч. р., *szosa* – г. ж. / шосе – с. р., *taras* – г. м. / тераса – ж. р., *tatuaż* – г. м. / татуювання – с. р., *technikum* – г. п. / технікум – ч. р., *telegram* – г. м. / телеграма – ж. р., *temat* – г. м. / тема – ж. р., *tempo* – г. п. / темп – ч. р., *terrarium* – г. п. / тераріум – ч. р., *terytorium* – г. п. / територія – ж. р., *toaleta* – г. ж. / туалет – ч. р., *trofeum* – г. п. / трофей – ч. р., *trykot* – г. м. / трико – с. р., *ultimatum* – г. п. / ультиматум – ч. р., *werbunek* – г. м. / вербування – с. р., *widelec* – г. м. / вилка – ж. р., *wieś* – г. м. / віче – с. р., *witamina* – г. ж. / вітамін – ч. р., *wizyta* – г. ж. / візит – ч. р., *wymiana* – г. ж. / обмін – ч. р., *wynagrodzenie* – г. п. / винагорода – ж. р., *znajomość* – г. ж. / знайомство – с. р., *żelatyna* – г. ж. / желатин – ч. р., *żółtko* – г. п. / жовток – ч. р., *zyrafa* – г. ж. / жираф – ч. р. Загалом 184 іменники.

Звісно, перераховані лексеми не вичерпують перелік іменників з відмінним граматичним родом у польській та українській мовах через те, що для дослідження були використані словники, які налічують від 5 000 до 14 000 слів. Граматичний рід переважної більшості лексем збігається [1]. У дослідженні не враховувались іменники, які у польській мові наявні і в чоловічому, і в жіночому роді, наприклад: *parasol* / *parasolka* (парасолька); *rodzynek* / *rodzynka* (родзинка), або в українській мові *клавіш* / *клавіша*; *криз* / *криза*.

71 лексемі жіночого роду з закінченням *-a* у польській мові в українській мові відповідають виключно лексеми чоловічого роду, зокрема це назви речовин: *jodyna* – г. ж. / йодид – ч. р., *kofeina* – г. ж. / кофеїн – ч. р. тощо.

Найбільшу різницю в категорії роду між польською та українською мовами знаходимо у середньому роді. 33 іменники з закінченням *-um*, яке має латинську етимологію, належить у польській мові до середнього роду. В укра-

їнській мові натомість таким іменникам зазвичай відповідають лексеми чоловічого роду (22 лексеми) і 11 жіночого роду, наприклад: *technikum* – г. п. / *технікум* – ч. р.; *terytorium* – г. п. / *територія* – ж. р. В українській мові знаходимо закінчення, що змінилися внаслідок пристосування запозичень із латинської мови до граматичної системи української мови. Крім варіанту закінчення -ія (жіночий рід), знаходимо також -ій (чоловічий рід), наприклад: *planetarium* – г.п. / *планетарій* – ч. р. тощо.

Серед досліджуваних лексем здебільшого іменникам жіночого роду у польській мові відповідають іменники чоловічого роду в українській (82 лексеми, наприклад *orkiestra* – г. ж. / *оркестр* – ч. р.), значно менша кількість випадків, коли іменникам чоловічого роду у польській відповідають іменники жіночого роду (46 лексем, наприклад: *gotyk* – г. м. / *готика* – ж. р.).

Граматичний рід наведених вище іменників виражається у поєднанні прикметників з іменниками. Унаслідок вживання неправильної форми іменника під час вивчення польської мови як іноземної під впливом інтерференції виникають помилкові словосполучення, як-от *Muzeum Narodowy* замість *Muzeum Narodowe* (*muzeum* – ніякі / музей – чоловічий) та інші.

Найбільшу групу іменників становлять лексеми у категоріях «заклади та об'єкти», «наукові поняття» та «абстрактні поняття», дещо менше нараховують «речовини та матеріали», «медицина» та інші.

«Належність лексеми до певного роду визначається переважно фонологічною і морфологічною формою іменника в називному відмінку» [11, с. 20]. Б. Крея у статті про граматичний рід польських іменників припускає, що приналежність іменника до певного роду визначається двома факторами – семантичним і морфологічним [9], частково досліджуване явище також може бути пов'язане з їх етимологією, але це питання потребує подальших досліджень.

Отже, у процесі спілкування необхідно враховувати інтерференційні впливи на різних мовних рівнях. Наслідком явища інтерференції є закріплення ненормативних конструкцій польської мови, а також впевненість у достатньому рівні знання польської мови, і через це – відсутність мотивації до вдосконалення і розвитку польської мови. Ключовим моментом у вивченні мови є багаторазове повторення словосполучень, правил, коротких висловлювань, які спонукають учнів помічати допущені помилки й самостійно вправляти їх.

Література

1. Словник української мови: В 11-ти т. URL: <http://sum.in.ua/s/rid>
2. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови: академічна граматика української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська; за ред. І. Вихованця. Київ: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
3. Нестеренко Т. А. Категорія роду українського іменника: деякі самобутні риси й тенденції розвитку. *Наукові записки КДПУ. Серія: Філологічні науки*. Кропивницький: Видавець Лисенко В. Ф. 2017. Вип. 154. С. 701–705. URL: <http://surl.li/gyuuj>
4. Царук О. В. Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри: монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 1998. 324 с.
5. Bartnicka B., Sinelnikoff R. Słownik podstawowy języka polskiego dla cudzoziemców. Kielce. 1999. Wyd. Takt. S. 396.
6. Pisarek W. Kieszonkowy słownik ortograficzny. Kraków, 1996.
7. Kucala M. Mały słownik poprawnej polszczyzny. Kraków, 1995.
8. Nauka o języku dla polonistów / Dubisz S. (red.). Warszawa, 1996.
9. Kreja B. O rodzaju gramatycznym polskich rzeczowników. *Z Polskich Studiów Slawistycznych. Seria 4: Językoznawstwo*. Warszawa, 1973. S. 233–248.
10. Rókička T. Próba półautomatycznego rozpoznawania rodzaju gramatycznego rzeczowników polskich na podstawie graficznej postaci mianownika (I. poj.). *Polonica* 6, 1980. S. 165–180.
11. Stefańczyk W. Kategoria rodzaju i przypadku polskiego rzeczownika. Próba synchronicznej analizy morfologicznej. Kraków, 2007. S. 179.
12. Zaron Z. Aspekty funkcjonalne polskiej kategorii rodzaju. Charakterystyka fleksyjna. Naiszawa-Puńsk, 2004.

Тетяна Бойко

(м. Ніжин)

АКСІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ХУДОЖНІХ КОНЦЕПТІВ ЖИТТЯ І СМЕРТЬ В ОПОВІДАННІ В. ВИННИЧЕНКА «ДРІБНИЦЯ»

Із давніх часів і донині не втрачає своєї актуальності антропологічна проблема життя і смерті. Прагнення досягнути феномен людини, з'ясувати рушійні сили її розвитку, визначити вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на умови її існування в соціумі – проблеми, що постали об'єктом наукового дослідження різних природничих та гуманітарних дисциплін. Сучасні тенденції в науці виявляють міждисциплінарні зв'язки, які покликані різнобічно розкривати явища об'єктивного та суб'єктивного планів об'єктивації.

Концепти *життя* і *смерть* є одними з ключових у світогляді кожного народу, саме цим обумовлений факт унесення названих ментальних конструктів до переліку універсальних людських понять. Мовне втілення концеп-